

Edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego na przykładzie projektu dla nauczycieli realizowanego przez Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT w Poznaniu

Renata Pernak

specjalista ds. działań edukacyjnych
Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT w Poznaniu

Słowa kluczowe: dziedzictwo kulturowe, edukacja, nauczyciele, Poznań, instytucja kultury

EDUKACJĘ UCZNIÓW NALEŻY ZACZAĆ OD nauczycieli. To od nich w dużym stopniu zależy, czy zechcą włączyć elementy edukacji o dziedzictwie regionu do przebiegu szkolnych zajęć. To w ich mocy pozostaje decyzja – czy zrobią to tylko w stopniu ograniczonym i bezpośrednio wskazanym w podstawie programowej swojego przedmiotu, czy też pozwolą sobie na jej pomysłowe i niekonwencjonalne potraktowanie. Kilkuletnia współpraca ze środowiskiem szkolnym, podejmowana przez Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT w Poznaniu¹, pozwala jednoznacznie stwierdzić, że nauczyciele chcą – niezależnie od poziomu zaangażowania – włączać edukację o dziedzictwie regionu w przebieg lekcji. Problem leży gdzie indziej: nie zawsze wiedzą, jak to robić oraz nie posiadają do tego odpowiednich materiałów.

Korzystając z przywołanych doświadczeń, zdecydowaliśmy się na przygotowanie projektu, którego zadaniem było dostarczenie nauczycielom teoretycznej i praktycznej pomocy w realizacji zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym regionu. Tak powstał projekt pt. „Dziedzictwo kulturowe Ostrowa Tumskiego w Poznaniu”.

Jak wskazuje tytuł projektu, w centrum zainteresowania znalazł się konkretny obszar miasta Poznania – Ostrów Tumski. Wybór ten nie był przypadkowy,

lecz podyktowany kilkoma istotnymi argumentami. Po pierwsze, ranga poznańskiej wyspy katedralnej nieprzerwanie wzrasta na skutek prowadzonych badań archeologicznych. Dzięki nim poszerzamy swoją wiedzę o coraz to nowe fakty związane z istniejącym tu w X wieku grodem. Po drugie, Ostrów Tumski – pomimo swej rangi – nie stanowi priorytetu na trasie wycieczek szkolnych, choć jego charakter i usytuowanie (zaczyna enklawa w środku miasta) zdaje się być idealnym i bezpiecznym dla nich miejscem. Nie bez znaczenia pozostaje także fakt, że Ostrów Tumski wraz z historycznym zespołem miasta został uznany w 2008 roku Pomnikiem Historii.

Celem projektu było więc zapoznanie nauczycieli z dziedzictwem kulturowym Ostrowa Tumskiego, a następnie wskazanie praktycznych rozwiązań prowadzenia zajęć szkolnych w oparciu o tematykę Ostrowa, zwłaszcza przy wykorzystaniu szkolnej wycieczki jako formy realizacji wspomnianych treści.

Pierwszy etap projektu zakładał wydanie podręcznika adresowanego do nauczycieli i edukatorów pt. *Dziedzictwo kulturowe Ostrowa Tumskiego w Poznaniu* oraz umieszczenie go na stronie internetowej www.poznan.pl/trakt z możliwością bezpłatnego pobrania. Przygotowanie tej prawie czterystustronicowej publikacji zajęło ponad rok, a pracujący nad nią zespół liczył czterdzieści osób. O kształcie publikacji zdecydowały środowiska ją współtworzące: środowisko

1

naukowe, nauczycielskie oraz instytucji kultury. Spojrzenie każdej z nich zostało utrwalone w poszczególnych częściach podręcznika.

Część zwana *Perspektywą naukowo-badawczą* to zbiór trzynastu artykułów poświęconych dziedzictwu Ostrowa Tumskiego, autorstwa przede wszystkim pracowników naukowych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zastosowana w podręczniku definicja dziedzictwa kulturowego obejmuje dobra kulturowe: zarówno materialne i niematerialne, jak i naturalne. Stąd wyraźne zarysowanie obszarów tematycznych: geograficzno-przyrodniczego, historycznego, archeologicznego, językowego, artystycznego, religijnego, turystycznego.

Część zwana *Perspektywą edukacyjną* ujęta została w formie tabelarycznej. W jej opracowaniu wzięli udział nauczyciele poznańskich szkół uczący na wszystkich etapach edukacyjnych – od przedszkoli po licea. W tabelach nauczyciele omówili związki nauczanych przez siebie przedmiotów z dziedzictwem kulturowym Ostrowa Tumskiego. Dobór przedmiotów ponownie podyktowany był przyjętą definicją dziedzictwa kulturowego. Analizie poddano więc edukację przedszkolną i wczesnoszkolną, na etapie

klas IV-VI szkoły podstawowej przedmioty – język polski, historię i społeczeństwo, przyrodę, plastykę, muzykę, religię, etykę, na etapie gimnazjum – historię, geografę, język polski, wiedzę o społeczeństwie, plastykę, muzykę, etykę, religię, na etapie szkoły ponadgimnazjalnej – historię, historię i społeczeństwo, język polski, geografę, wiedzę o kulturze, religię i etykę. Punktem wyjścia dla opracowania każdego przedmiotu była podstawa programowa definiująca treści

2

omawiane w jego ramach. Jej połączenie z Ostrowem Tumskim sprawiło, że poruszanie tej tematyki w trakcie szkolnych lekcji stało się formalnie uzasadnione.

Część nazwana *Perspektywą kulturalno-turystyczną* opisuje wyspę katedralną jako miejsce szkolnej wycieczki edukacyjnej. Zawarte w niej praktyczne wskazówki i porady pozwolą nauczycielom sprawnie i z jak największą korzyścią dla uczniów zorganizować wycieczkę.

Podręcznik posiada przyjazną szatę graficzną, dzięki której lektura staje się o wiele bardziej przystępna. Kolorowe zakładki, liczne ryciny, zdjęcia, wykresy i tabele sprawiają, że podejmowane tematy stają się czytelne i zrozumiałe. Oprócz wymienionych już

3

4

elementów wydawnictwo posiada także konspekty lekcji dla każdego etapu edukacyjnego oraz przedstawione w postaci infografiki kalendarium wydarzeń na Ostrowie Tumskim.

Podręcznik *Dziedzictwo kulturowe Ostrowa Tumskiego w Poznaniu* stanowił punkt wyjścia do podejmowanych w dalszej kolejności działań w ramach projektu. Z początkiem roku, we współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, zrealizowano cykl warsztatów dla nauczycieli, w których wzięło udział 130 zainteresowanych. Warsztaty odbywały się w dwóch etapach. Najpierw uczestnicy udali się na Ostrów Tumski, gdzie w towarzystwie przewodników zwiedzili Bazylikę Archikatedralną pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła, Muzeum

Archidiecezjalne, Rezerwat Archeologiczny oraz całą zabytkową przestrzeń Ostrowa. Następnie nauczyciele odbyli sześciogodzinne szkolenie, podczas którego dowiedzieli się m.in. jak realizować w oparciu o tematykę Ostrowa Tumskiego międzyprzedmiotowe projekty edukacyjne oraz jak zorganizować optymalną wycieczkę szkolną. Opinia nauczycieli co do zajęć wyrażona w ankietach ewaluacyjnych² nie pozostawiała wątpliwości, że obrany na początku cel projektu, jakim było dostarczenie nauczycielom teoretycznej i praktycznej pomocy w realizacji zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym regionu, został osiągnięty.

Kolejny etap projektu stanowiły spotkania ze studentami specjalizacji nauczycielskiej na kierunkach związanych tematycznie z podręcznikiem. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – partner projektu, aktywnie włączył się w działania ze studentami, których celem było pokazanie przyszłym nauczycielom potencjału Ostrowa Tumskiego. Do tej pory w zajęciach wzięli udział studenci historii oraz filologii polskiej. W kolejnych miesiącach planowane są zajęcia ze studentami innych kierunków.

Zakończenie projektu „Dziedzictwo kulturowe Ostrowa Tumskiego w Poznaniu” planowane jest na grudzień 2013 roku. Do tego czasu odbędą się kolejne wydarzenia, m.in. seminarium dla nauczycieli oraz druga, tym razem jesienna, edycja warsztatów. Warto wspomnieć, że podręcznik na płycie DVD trafił także do kilkuset szkół w regionie. Jak wynika z ankiet

1. Ostrów Tumski w Poznaniu – miejsce, gdzie zaczęły się dzieje stolicy Wielkopolski. Fot. Ł. Zandecki

1. Ostrów Tumski in Poznań – the cradle of Greater Poland's capital. Photo Ł. Zandecki

2. Okładka podręcznika dla nauczycieli. Wydawnictwo Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT

2. Cover of the manual for teachers. Published by Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT

3. Wizyta w Muzeum Archidiecezjalnym w Poznaniu w ramach warsztatów dla nauczycieli. Fot. CTK TRAKT

3. Visit at the Museum of Poznań Archdiocese, within the framework of workshops for teachers. Photo CTK TRAKT

4. Wycieczka studentów historii na Ostrowie Tumskim w Poznaniu. Fot. CTK TRAKT

4. Excursion of history students to Ostrów Tumski in Poznań. Photo CTK TRAKT

ewaluacyjnych prowadzonych w ramach warsztatów, połowa nauczycieli przed rozpoczęciem udziału w projekcie nie realizowała wycieczek z uczniami na Ostrowie Tumskim. Jeśli projekt zmieni tę sytuację chociaż w pewnym procencie, będzie to jego niewątpliwym sukcesem.

* * *

Więcej o projekcie można przeczytać na stronie internetowej Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT – www.poznan.pl/trakt. Ze strony można również bezpłatnie pobrać cały podręcznik. ■

Renata Pernak, absolwentka kulturoznawstwa na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz studiów podyplomowych z zakresu wiedzy o sztuce na Wydziale Historycznym UAM. W latach 2009-2011 członek zespołu badawczego przygotowującego *Raport o stanie edukacji muzealnej w Polsce*. Od 2011 r. specjalista ds. działań edukacyjnych w Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT w Poznaniu. Współredaktor publikacji *Dziedzictwo kulturowe Ostrowa Tumskiego w Poznaniu. Podręcznik dla nauczycieli i edukatorów* (Poznań 2012).

Projekt odbywa się przy wsparciu i patronacie wielu instytucji, którym w tym miejscu chcielibyśmy podziękować.

Przypisy

- 1 Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT to instytucja kultury miasta Poznania zajmująca się popularyzacją dziedzictwa kulturowego stolicy Wielkopolski oraz regionu (www.poznan.pl/trakt).
- 2 W ankietach ewaluacyjnych nauczyciele stwierdzili, że jednym z większych atutów zajęć było połączenie części praktycznej – wycieczkowej z koncepcyjną – stacjonarną.

Summary

Education in the context of cultural heritage – the case of educational project for teachers realized by TRAKT Center of Cultural Tourism in Poznań

Education in the context of cultural heritage should be an vital part of school education. This, however, depends largely on school teachers. That is why, what is most important is the education of teachers themselves. They should see the importance of teaching about heritage and find the

opportunities concerning how to use this theme in the classrooms. Teachers should also receive materials, that would help them in conducting classes. Due to that, TRAKT Center of Cultural Tourism in Poznań decided to organize a project for teachers that is called *The cultural heritage of Cathedral Island in Poznań*. The basic element of the project was publishing a manual for teachers and educators. It helped them gain theoretical and practical knowledge about Cathedral Island – the oldest area in Poznań. The project also included workshops for teachers combined with a trip to the Cathedral Island. Another element of the project was meeting with students preparing themselves to being teachers. The project will end in December 2013.